

СОКОЛЕНКО Юлія Вікторівна
студентка 2-го курсу ФЕМ,
стац., гр. МЕ-12,
ЯКОВЕНКО Роман Валерійович
кандидат економічних наук

ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто сучасний стан ринку праці України, його проблеми та шляхи щодо вирішення цієї проблеми.

Постановка проблеми та її актуальність. Ринок праці відображає більшість політичних і соціально–економічних процесів, що відбуваються в державі. Стан ринку праці визначає становище національної економіки в цілому, методи макроекономічного регулювання, ефективність соціальної політики, особливо у сфері загальної та професійної освіти [1, с. 4]. Тому необхідно оптимізувати ситуацію на ринку праці, що забезпечить зростання виробництва та добробут українського населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість вітчизняних та закордонних вчених приділяли свою увагу дослідженню проблемам розвитку ринку праці в Україні. Зокрема Демуш О. Б. у своїх наукових дослідженнях окреслювала стратегічні напрями розвитку ринку праці в умовах трансформації економіки, Онікієнко В. В., Ткаченко Л. Г., Ємельяненко Л. М. визначили пріоритетні напрями розвитку ринку праці України загалом та його окремих сегментів, розробили пропозиції щодо механізму створення нових робочих місць.

Незважаючи на велику кількість наукових праць вітчизняних авторів щодо проблем розвитку ринку праці в Україні, необхідно зауважити, що існує доцільність дослідження даного питання і в майбутньому, оскільки потрібно продовжувати пошук факторів розвитку, які не використовувалися раніше або використовувались неповною мірою. Це зумовлює актуальність дослідження стану ринку праці в Україні та шляхів його покращення.

Метою статті є визначення сучасного стану ринку праці в Україні, дослідження існуючих проблем та пошук перспективних напрямків його розвитку.

Об'єктом дослідження виступає ринок праці, як складова частина економічної системи країни. Найбільш гострою проблемою ринку праці є неефективна зайнятість. Вона визначає міру відставання від розвинених країн у продуктивності праці, безробіття, порушення структурних диспропорцій зайнятості, неконтрольований відтік робочої сили за кордон, падіння рівня доходів населення тощо.

Виклад основного матеріалу. В Україні формується соціально–орієнтована ринкова економіка. Світова практика свідчить про те, що в соціально–ринковій моделі розвитку господарства держава відіграє особливу роль, оскільки на неї покладено широкі функції. Соціальна політика у сфері

зайнятості також є однією з функцій держави. Однак системна криза українського суспільства засвідчила неспроможність держави здійснювати ефективне соціальне управління. Виходячи з цього, ситуація на ринку праці залишає бажати кращого, а особливо – у сфері зайнятості. Вона має вигляд складної багатопланової, неоднорідної, динамічної та схильної до впливу ззовні підсистеми ринкових відносин. Зайнятість населення в цілому та особливо молоді, має не тільки економічний, а й соціальний зміст, як одна з форм адаптації різних соціальних груп до ринку. Соціальна роль зайнятості проявляється і в тому, що спрямовані в минулому на установи, традиції, стереотипи поведінки можуть як допомагати, так і протистояти ринковим перетворенням.

Перехід до ринку здійснюється дуже болісно, супроводжується кризою промисловості та усіх інших сфер, несплатою податків, зниженням життєвого рівня більшості соціальних груп. Також загострюється проблема безробіття молоді, що загрожує великою небезпекою для кардинальних змін та перетворень на шляху демократизації. Таким чином, масове безробіття представляє реальну загрозу громадянському суспільству, яке не зможе вижити, якщо безробіття буде триматися на високому рівні. Виходячи з цього, необхідне своєчасне поглиблене наукове дослідження соціальних аспектів зайнятості населення та молоді, а особливо фахівців у різних сферах, бо для виходу з кризи у нашій державі без фахівців неможливо здійснити ті заходи, які б забезпечили реалізацію інтересів суспільства.

Виходячи з цього можна виділити 3 таких проблеми ринку праці, яка склалася на сьогодні в Україні:

- нелегальна праця громадян України поза межами країни – за статистикою легальної еміграції громадян України, легально за кордоном живуть і працюють 1,14 мільйона українців. Проте, за неофіційними даними, кількість українців, які живуть і працюють за кордоном, становить приблизно 5–7 мільйонів осіб. Україна опинилася на десятому місці за кількістю емігрантів, які виїхали до найбільш економічно розвинених країн. Про це повідомляє британське видання *The Guardian*. На першому місці за кількістю емігрантів перебуває Китай (468 тис. осіб емігрувало у 2009–му) [3].

- низький рівень середньої заробітної плати – середня зарплата в Україні становить близько 370 доларів. Згідно з новим звітом ООН по величині середньої заробітної плати працівників в 72 країнах світу середня заробітна плата працівників становить 1480 доларів США.

- зайнятість молоді – молодіжне безробіття в Україні сягає 20% від загальної кількості безробітних по всім групам. Проблема зайнятості молоді стосується не лише України, адже майже 13% людей світу у віці від 15 до 24 років – це майже 75 млн. – не мають роботи, і це становище навряд чи покращиться протягом наступних чотирьох років, повідомляє ВВС.

Але мало розуміти ці проблеми, для подолання та вирішення цього питання потрібно визначити шляхи подолання певної кризової ситуації. Для підвищення напрямів зайнятості необхідно провести ряд економічних реформ, які дозволяють:

- впровадити прогресивні системи оплати праці;
- удосконалити інформаційне й науково–освітнє забезпечення;
- оптимізувати системи оподаткування та кредитування;
- удосконалити державну підтримку розвитку сільського господарства;
- стимулювати самозайнятість та розвиток агротуризму та інші [4, с. 171].

Законодавча та виконавча влади мають якнайшвидше створити передумови розв'язання зазначених проблем, сприяти якнайповнішому використанню трудового потенціалу суспільства. Актуальність цього посилюється в зв'язку з неминучим скороченням у найближчій перспективі чисельності населення працездатного віку та його старінням. Прогнози розвитку ринку праці мають стати невід'ємною складовою всіх стратегічних документів, програм розвитку всіх без винятку галузей економіки та регіонів і територіальних одиниць. Необхідно розв'язати існуючі суперечності між Законом про зайнятість, Кодексом законів про працю, результатами реформи аграрного сектору, зокрема розпаювання землі [5, с. 139].

Створення нових робочих місць через чітко спрямовані інвестиції має стати рушійною силою розвитку визначених галузей та регіонів. Пріоритети створення нових робочих місць обумовлюють основні напрями розвитку національного та регіональних економічних комплексів, спеціалізацію окремих регіональних структур і, через попит на робочу силу, розвиток ринку освітніх послуг. Реформування оплати праці має не лише забезпечити належний рівень життя, але й стимулювати населення до активної поведінки на ринку праці, до ефективної трудової діяльності.

Однією з головних проблем ринку праці в Україні є безробіття молоді. Нажаль не кожен студент після закінчення ВНЗ може знайти роботу за фахом, а все це пов'язано з тим, що підприємства, організації та інші установи хочуть брати на роботу людей, які вже працювали і мають стаж роботи не менше одного року в даній сфері. Звичайно, з погляду директора фірми це вигідно для нього, тому що не потрібно витратити час та кошти на навчання персоналу, який не знає даної сфери, але все це призводить до того, що молоді немає куди подітись. Багато робочих місць займають пенсіонери чи люди з великим стажем роботи, і не дають шлях молодим.

Але проблемою щодо вирішення цього питання в першу чергу повинне займатися ВНЗ та держава: надавати певні пільги підприємствам, де працюють ці спеціалісти, кожен ВНЗ повинен рекламувати своїх випускників. Для підвищення конкурентоспроможності майбутніх спеціалістів, на нашу думку, на економічних, фінансових та лінгвістичних спеціальностях, як обов'язкову дисципліну необхідно запровадити оволодіння навичками керування легковим автомобілем.

Є деякі рішення, щодо наявних проблем на ринку праці збоку підприємства, ось деякі з них [2]:

- підприємство може забезпечити особу без досвіду роботи посадою. При цьому підприємство бере людину на роботу з мінімальною

ставкою, тим самим воно мінімізує ризики з приводу неякісного виконання обов'язків співробітником;

- підприємство може займатися перепідготовкою та підвищенням кваліфікації кадрів. Тим самим воно скорочує свої витрати, адже на оплату такого фахівця піде менше коштів, ніж на найм людини з дипломом спеціаліста. Також, з огляду на такі дії, можна сказати, що підприємство створює кар'єрну драбину для кожного охочого, а також підвищує зайнятість, адже з кожним підйомом працівника вище, хтось має зайняти його попередню посаду.

Якщо ж брати зарубіжний досвід, то слід зауважити, що в таких країнах використовують заходи щодо скорочення ресурсів робочої сили шляхом дострокового виходу на пенсію, стимулювання працедавців з метою збереження робочих місць або переведення працівників на інші робочі місця. Також активно здійснюється сприяння поверненню на роботу за допомогою: заходів „пропозиції” (перепідготовка кадрів та сприяння в пошуках роботи), метою яких є скорочення тривалості безробіття; заходів „попиту” (створення робочих місць шляхом розширення державного сектору, розвиток малих і середніх підприємств, галузевих та регіональних програм поживлення економіки). Фінансова підтримка, що надається безпосередньо підприємствам, полягає у відшкодуванні за допомогою державних коштів (замість виплат допомог з безробіття) більшої частини різниці між заробітною платою при роботі повний та неповний робочий час. Україна могла б запозичити цей досвід і як результат запобігти масовим звільненням у періоди циклічних спадів та реорганізації підприємств.

Висновки. Захист національних інтересів та конкурентоспроможності держави в сучасних умовах економічної глобалізації і науково-технічної інтеграції можна забезпечити при ефективному використанні людського фактора продуктивних сил у трансформаційних процесах суспільного розвитку. Становлення ринкових відносин в Україні супроводжувалося виникненням нових проблем, зокрема недостатньою зайнятістю населення, наявністю прихованого безробіття (до 10–15% зайнятих); дефіцитом робочої сили певних категорій, що пояснюється недоліками у підготовці кадрів; низькою трудовою мобільністю, яка необхідна для адаптації робочої сили до зміни виробничих умов; значними масштабами зайнятих некваліфікованою працею, а також у неформальному секторі зайнятості. В сучасній економіці України значно знизилася частка заробітної плати у доходах населення.

На ринку праці України в сучасних умовах залишається ряд проблем, які потребують вирішення та регулювання з боку держави. Вирішення актуальних проблем ринку праці України потребує прийняття рішень комплексного характеру, направлених на:

- посилення контролю щодо дотримання норм трудового законодавства, яке захищає інтереси громади щодо гарантій зайнятості, умов праці, її оплати;
- підвищення рівня конкурентоспроможності українських робітників, через покращення якості освіти, підготовки та перепідготовки фахівців;

- приділення більшої уваги оплати праці жінок та шкідливим умовам праці;
- зменшення гендерної диференціації доходів населення України, можливість зменшення розриву у заробітній праці жінок та чоловіків;
- удосконалення спектру послуг державної служби зайнятості та інші.

Сучасний механізм функціонування ринку праці повинен забезпечувати реалізацію можливостей вільного вибору професії, галузі та місця діяльності; вільного руху трудового потенціалу між регіонами, галузями, що зазвичай заохочується поліпшенням умов життя і трудової діяльності; збереження пріоритету кваліфікації та освіти за дотримання гарантованого законом мінімуму зарплати, що забезпечує прожитковий мінімум, і регулювання доходів через податкову систему.

Список використаної літератури

1. Горілий А. Г. Економіка ринків праці / А. Г. Горілий. – Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 1999. – 156 с.

2. Коновалов Ю. В. Проблеми ринку праці в Україні / Ю. В. Коновалов [Електронний ресурс] / офіційний сайт НСПП. – Режим доступу : http://nspp-dnepr.at.ua/news/problemi_rinku_praci_v_ukrajini/2012-02-20-10.

3. Сторощук М. І. Ринок праці в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку / М. І. Сторощук, Е. М. Ковальська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65647.doc.html.

4. Гаркавенко Н. О. Проблеми зайнятості та безробіття на національному ринку праці / Н. О. Гаркавенко // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – 2008. – № 4. – С. 168–172.

5. Демуш О. Б. Розвиток ринку праці в умовах трансформації економіки / О. Б. Демуш. Дис. канд. екон. наук : 08.00.07, 2008 р. – 204 с.

6. Онікієнко В. В. Розвиток ринку праці України : тенденції та перспективи / [В. В. Онікієнко, Л. Г. Ткаченко, Л. М. Ємельяненко] ; За ред. В. В. Онікієнка. – К. : РВПС України НАН України, 2007. – 286 с.